

korte mededelingen

Zeehond vangt Dodaars

Op 3 december 1983 waren Henk van de Brink, Jur Furda en ondergetekende vogels aan het kijken op het Eemshaventerrein (Gr.). In één van de havens waren enkele Dodaarsjes aan het foerageren. Eén van de vogels kwam af en toe vlak bij een rondzwemmende Zeehond boven. Toen deze Dodaars één maal op ongeveer twee meter van deze Zeehond tevoorschijn kwam, maakte deze plotseling een snelle beweging en had de Dodaars te pakken! De vogel spartelde nog even tegen, maar was na een minuut of twee bewegingsloos. Kennelijk was de buit te groot om in één keer naar binnen te werken, want de Zeehond was nog ten minste tien minuten bezig om veren te plukken. Na enkele minuten kwamen de darmen naar buiten. Tijdens het plukken dook de Zeehond herhaalde malen onder. Soms draaide hij zich als een Amerikaanse Zeeotter op de rug om de vogel tussen de poten te klemmen.

Hoe de vogel uiteindelijk werd verslonden, kon niet goed worden waargenomen omdat de Zeehond steeds langer onderbleef. Vanaf het moment dat de Dodaars werd gevangen, heeft de Zeehond zijn prooi geen moment losgelaten.

Behalve de verbaasde waarnemers, die het schouwspel vanaf een meter of dertig volgden, waren nog enkele Kokmeeuwen getuige. Die vloegen steeds rond om stukjes afval op te pikken.

■ Egbert J. Boekema, Van Royenlaan 40-B, 9721 ES Groningen.

Vreemd voedselgedrag van Merel

Tijdens onze vakantie deze zomer (1984) op Schiermonnikoog vingden mijn kinderen met een schuifnet een flink aantal garnalen. Na het koken van deze buit bleek een deel van de vangst te klein om te pellen. De betreffende dieren waren ongeveer 3-5 cm lang en werden in de tuin van het vakantiehuis gedeponeerd in de verwachting dat meeuwen ze op zouden eten. Tot onze verbazing at een mannetjes Merel in twee dagen tijd enkele honderden garnalen op met huid en haar, dus inclusief de vrij harde chitine-huid. Per keer werden zes tot tien garnalen opgepikt en doorslikt en af en toe vloog de vogel met een bek vol garnalen naar een in de omgeving aanwezig nest met jongen. Een vaak gelijktijdig aanwezige Zanglijster trok zich van de garnalen niets aan. Gezien dit ongewone voedsel heb ik het boek 'British Thrushes' van E. Simms (1978) geraadpleegd.

Met instemming wordt de opmerking van Desmond Morris geciteerd dat de Merel 'dietetically adventurous' is. Bij de opsomming van de componenten van het dieet trof ik echter garnalen niet aan, zodat het mij nuttig lijkt

deze waarneming vast te leggen. Bij de opsomming in Simms' boek worden als zeedieren Alikruiken genoemd (Merel, Grote Lijster, Zanglijster, Koperwiek), Purperslakken (Zanglijster), Vlokreeften, *Gammarus* (Kramsvogels, die tijdens koude-perioden op het strand foerageren) en Zeepieren (Merel).

Het lijkt overigens de moeite waard om het plantaardige voedsel (wilde vruchten) van de Merel in ons land eens te vergelijken met dat in Engeland. In Engeland is de Merel van alle lijsterachtigen het minst kieskeurig en toont daar (regionale) voorkeur voor Meidoorn (meest algemeen geconsumeerde bessen), gevolgd door Hulst en Klimop. Tot mijn verbazing zag ik dat de Lijsterbes slechts in 2% van de verzamelde waarnemingen als voedsel fungeerde. In mijn eigen omgeving beginnen de Merels eind juli de lijsterbesstruiken en -bomen kaal te vreten. Wellicht zou het interessant zijn vergelijkende waarnemingen in ons land te verzamelen, gerangschikt naar gebied, tijd van het jaar en soort voedselplant. Een vergelijking met andere lijstersoorten vormt een andere mogelijk interessante aanvulling. En misschien is dit iets om te zijner tijd in 'Het Vogeljaar' te publiceren.

■ Prof. dr. Th.W.J. Gadella, J.F. Kennedylaan 28, 3981 GC Bunnik.

Zie ook 'Het Vogeljaar 24 (1) : 39. Dit daarin beschreven gedrag nam ik later jaarlijks op de zelfde plaats waar, óók van Merels, Zanglijsters, Spreeuwen. J.T.

Reactie op artikel 'Markermeer: uniek natuurgebied'

De heer Van der Zwaag refereert in zijn artikel aan publicaties uit 1975 en 1978, die voor een deel weer gebaseerd zijn op gegevens van nog vroegere datum. In de afgelopen tien jaar is echter de informatie over en het inzicht in de ornithologische functie van het IJsselmeergebied, zowel land als water, wezenlijk toegenomen. Waar de heer Van der Zwaag in zijn artikel wegens gebrek aan ruimte vele vogelsoorten, met uitzondering van de Aalscholver, onbesproken laat, beperk ik mij in deze reactie ook tot de Aalscholver.

Inpoldering van het Markermeer betekend volgens Van der Zwaag een bedreiging van de voortbestaansmogelijkheid van deze vogelsoort vanwege inperking van het voedselgebied. De juistheid van deze stelling is echter afhankelijk van de mate waarin het voedselgebied wordt ingeperkt en van de vraag in hoeverre voedsel de beperkende factor is in het geheel van condities die het IJsselmeergebied kwalificeren als geschikt leefmilieu voor de Aalscholver. Wat betreft het actueel/potentieel foerageergebied van de Aalscholver van de Naardermeerkolonie kan worden opgemerkt dat deze in de huidige situatie foerageren in IJmeer, het Markermeer, het IJsselmeer alsmede de binnendijkse wateren van Noord-Holland.

De gedeeltelijke inpoldering van het Markermeer laat de foerageermogelijkheden in het binnendijksgebied van Noord-Holland; het IJmeer en IJsselmeer alsmede de toekomstige randmeren langs de Noordhollandse kust, onverlet. Voor zover er sprake is van inpoldering van het foerageergebied betreft dit van de wateren in het IJsselmeergebied een reductie van circa 190.000 ha tot circa 150.000 ha of wel circa 20%.

Wat betreft de vraag of de foerageermogelijkheden beperkend zijn voor de ontwikkeling van de aalscholverstand in het IJsselmeergebied mag erop worden gewezen dat de Naardermeer aalscholverkolonie zich sinds vestiging rond 1940, en met inpoldering van Oostelijk en Zuidelijk Flevoland, gestaag heeft ontwikkeld van 600 broedparen tot ten minste 2400 broedparen in 1982 (telling Natuurmonumenten).

Vanaf 1978 heeft zich daarnaast een aalscholverkolonie gevestigd in de Oostvaardersplassen in het ingepolderde Zuidelijk Flevoland. Deze kolonie omvat thans meer dan 4000 broedparen.

Het IJsselmeergebied kent hiermee nu drie aalscholverkolonies met gezamenlijk ten minste 9000 broedparen (telling Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders). Deze toename trad op in een periode waarin door inpoldering het watergebied regelmatig werd verkleind, dit in tegenstelling tot de strekking van de stelling van de heer Van der Zwaag.

■ Dr. J. de Jong, Hoofd Wetenschappelijke Afdeling van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, postbus 600, 8200 AP Lelystad.

Roodhalsgans op Texel

Op 4 mei 1984 werd ik in de omgeving van De Cocksdorp op Texel door een opvallende, mij onbekende, roep van een gans opmerkzaam gemaakt, die alleen achter een troep Rotganzen in de richting van het natuurmonument 'Roggesloot' vloog.

Daar vond ik hem terug tussen 146 foeragerende Rotganzen en kon ik de diagnose Roodhalsgans, die ik aan de vliegende vogel had gegeven, bevestigen.

De gans was niet geringd en kon goed vliegen; in de vlucht riep hij herhaaldelijk en luid 'kekkuik' (tweetonig met de klemtoon op de laatste lettergreep). Deze roep gebruikte hij zowel in de vlucht-alleen- maar ook tijdens het baden in het water van de Roggesloot en ook vliegend in een troep.

Ik ontdekte de Roodhalsgans om 15.25 uur, om 17.05 uur vloog hij met de Rotganzen — zonder afstand te bewaren — in de richting van de Waddenzee. Om 17.30 uur ontdekte ik hem tussen ongeveer 800 foeragerende Rotganzen in het noorden van de Polder De Eendracht, waar ik hem nog ongeveer een uur bekeken heb.

De waarnemingsafstanden waren ongeveer 200 tot 350 meter; de gebruikte optiek: Leitz 10 x 40 en Optolyth 20-60x70. Ofschoon ik nog tot 18 mei op Texel ben gebleven en

steeds weer tussen de Rotganzen naar de Roodhalsgans heb uitgekeken, kon ik hem na 4 mei niet meer ontdekken.

■ Hans-Georg Folz, Waldthausenstraße 10, D-6500 Mainz 21.

Vroeg broedgeval van Nijlgans in knotwilg in Overijssel

Op 8 april 1984 trof ik in de IJsseluiterwaarden bij Zalk een Nijlgans broedend in een knotwilg aan; het broedpaar verbleef al vanaf november 1983 op deze uiterwaarden. Het nest bevatte 7 eieren en een donsjong van enkele dagen oud. De volgende omstandigheden maken dit broedgeval interessant:

1. Het broeden in een boom. Hoewel het in bomen broeden van Nijlgansen elders niet ongewoon is (Cramp 1977), wordt voor Nederland alleen melding gemaakt van grondnesten (P.L. Meininger in Teixeira 1979).
2. het vroege tijdstip van broeden. Meininger geeft hierover geen informatie. Cramp (1977) vermeldt voor Engeland dat de meeste eieren vanaf eind maart en in april gelegd worden. Bovengenoemd vrouwtje moet al in de eerste decade van maart met leggen zijn begonnen, gezien de broedtijd van 28-30 dagen en de leeftijd van het donsjong.
3. voor zover bekend is dit het eerste broedgeval in Overijssel. Zo niet, dan graag een reactie.

■ Gerrit J. Gerritsen, De Genestetstraat 4, 8023 BE Zwolle.

LITTERATUUR:

Cramp, S. e.a. (1977): Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa. Volume I Oxford.

Teixeira, R.M. (1979): Atlas van de Nederlandse Broedvogels, 's-Graveland

Overbrengen van kooivogels vergemakkelijkt

Het vervoeren van gefokte inheemse kooivogels van en naar tentoonstellingen of andere bestemmingen en het afleveren van deze dieren is met ingang van 1 augustus 1984 bij vergunning toegestaan. Tot deze datum was het alleen mogelijk een vergunning te verkrijgen voor het vervoer van kooivogels van en naar tentoonstellingen. Eerder afgegeven vergunningen, die alleen voor het vervoeren naar tentoonstellingen golden, vervallen per 15 september 1984.

Minister ir. G. Braks (landbouw en visserij) heeft hiertoe de Vogelbeschikking 1937 op verzoek van de Nederlandse Bond en van de Algemene Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers gewijzigd.

De nieuwe vergunningen betreffen alle kooivogels van een aanvrager, voor zover het om vogels gaat die van een gesloten pootring zijn voorzien. De twee genoemde landelijke organisaties van vogelhouders, die hiertoe door de minister zijn aangewezen, zullen deze ringen afgeven.

Persbericht nummer 284 (2 augustus 1984) van het ministerie van Landbouw en Visserij.

Een licht en luchtig spel van Noordse Sterns.

Foto: Jan P. Strijbos.

Een licht en luchtig spel

Het is deze zomer vijfenveertig jaar geleden dat ik met Jan P. Strijbos een langdurig bezoek bracht aan Spitsbergen. We hebben daar adembenemende mooie maar ook dramatische avonturen beleefd, doch één op het eerste gezicht onbelangrijk voorval zal ik desondanks nimmer vergeten, wellicht omdat het zo luchtig en zo speels was, in twee betekenissen van die woorden.

Welnu, het was op één van de kleine eilandjes in de aan ijsschotsen rijke Koningsbaai waarin immers vier gletschers uitmonden, op een eilandje dat zo vol nesten lag omdat het onbereikbaar is voor de Poolvossen. Ik had Jan Strijbos naar zijn schuiltent gebracht van waaruit hij een Canadese Gans wilde fotograferen wier nest we de dag tevoren gevonden hadden. En dat wegbrengen en alleen teruglopen moest, zoals u weet, de vogels ervan overtuigen dat alles in en om de schuiltent weer veilig was — omdat vogels blijkbaar minder makkelijk tot twee kunnen tellen, zoals de mensen zeggen.

Zo lag ik lekker lui op mijn rug in de zon te luisteren naar de geluiden van een noordse stern-kolonie (vredige geluiden, die alleen tot alarmkreten werden zodra een Burgemeester overvloog), toen mijn aandacht getrokken werd door twee witte stipjes die enkele honderden meters hoog om elkaar heen cirkelden — zwevend, zonder merkbare vleugelslag steeds de zelfde kring beschrijvend. Direct de kijker er op gericht. En toen bleek het een vederlicht bruidsspel te zijn van twee Noord-

se Sterns met een pluisveertje. Om de beurt pakten ze dat in de snavel en lieten het even later weer los, daarbij steeds een zelfde cirkel in de lucht beschrijvend. Wanneer de één bij het veertje was, zeilde de ander aan de tegenovergestelde kant van de kring, enzovoort. Hoeveel van deze ongeziene balletten hebben er sinds de schepping al wel plaats gehad? Maar bij dit ene was een toeschouwer. Een dankbare.

■ J.G. Mees, Tijlmaan 74, 3852 CD Ermelo.

Lijst van voorwaardelijk onbeschermden vogels kan aanzienlijk beperkt worden

Alleen vogelsoorten die frequent, op vele plaatsen en in aanzienlijke mate, schade kunnen veroorzaken komen in aanmerking voor plaatsing op de lijst van voorwaardelijk onbeschermden vogels. Tevens dient aannemelijk te zijn, dat een eventuele onbeschermd-verklaring een adequaat middel is om de door de desbetreffende soorten veroorzaakte problemen op te lossen.

Dit schrijft de Natuurbeschermingsraad in een advies aan de minister van Landbouw en Visserij over de voorgenomen wijziging van het Vogelbesluit 1937.

Op grond van toetsing aan de vermelde uitgangpunten is de Raad tot de conclusie gekomen, dat vooralsnog alleen de Spreeuw voor plaatsing op de lijst in aanmerking komt. In het om advies voorgelegde ontwerp-besluit tot wijziging van het Vogelbesluit waren naast de Spreeuw, ook Knobbelzwaan, Grote

Mantelmeeuw, Zilvermeeuw, Kokmeeuw en Turkse Tortel aangemerkt als voorwaardelijk onbeschermde vogel.

De Raad is voorstander van een efficiënte, planmatige aanpak van schadebestrijding, zoals die met vergunningverlening op basis van de Vogelwet mogelijk is. Ten aanzien van de Spreeuw wordt een inventariserend onderzoek gedaan naar de omvang en de aard van de schade, die door deze soort wordt aangericht.

In zijn advies pleit de Natuurbeschermingsraad voorts voor het schrappen van Putter en Geelgors uit de lijst van de kooivogels en voor het schrappen van de Slechtvalk als jachtvogel voor de valkerij.

Persbericht van de Natuurbeschermingsraad, nummer 198 (7 juni 1984)

Het advies ligt ter inzage in de bibliotheek van het ministerie van Landbouw en Visserij, Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag en is op aanvraag verkrijgbaar bij het secretariaat van de Raad, Maliebaan 12, 3581 CN Utrecht, 030 - 331441.

Gebruik Slechtvalk als jachtvogel moet beëindigd worden

Er dient een terughoudender beleid gevoerd te worden met betrekking tot de vergunningverlening voor jachtvogels. Het gebruik van de Slechtvalk als jachtvogel dient op termijn geheel beëindigd te worden, omdat deze soort tot de sterk bedreigde diersoorten behoort. Het gebruik van de Havik als jachtvogel zal onder beperkingen kunnen worden voortgezet.

Dit schrijft de Natuurbeschermingsraad in een gevraagd advies aan minister Ir. Braks (Landbouw en Visserij) over het vergunningbeleid ten aanzien van jachtvogels.

De Raad constateert in het advies onder meer, dat het onderscheid tussen valkerij en stootvogelhouderij steeds meer aan het vervagen is en dat er aanleiding bestaat tot een nadere bezinning omtrent de positie van de valkerij.

Uitvoerig wordt voorts ingegaan op de bezwaren die aan het fokken van stootvogels kleven.

Het onttrekken van Haviken aan de vrije natuur wordt door de Raad uitdrukkelijk van de hand gewezen. Dat zou leiden tot uitholling van het sinds jaar en dag gehandhaafde en algemeen aanvaarde beschermingsbeleid ten aanzien van stootvogels.

Persbericht nummer 218 (18 juni 1984) van de Natuurbeschermingsraad.

Het advies ligt ter inzage in de bibliotheek van het ministerie van Landbouw en Visserij, Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag en is op aanvraag verkrijgbaar bij het secretariaat van de Raad, Maliebaan 12, 3581 CN Utrecht, 030 - 331441.

Vrijwel alle EG-lidstaten nu partij bij Conventie van Washington

Nederland is met ingang van 18 juli 1984 door bekrachtiging van het verdrag officieel de 87ste partij geworden bij de Conventie van Washington. Hierdoor is de overeenkomst voor ons land in werking getreden. Alle lidsta-

ten van de Europese Gemeenschap, met uitzondering van Griekenland en Ierland, zijn nu partij. Naar verwachting zullen ook deze landen binnenkort de overeenkomst bekrachtigen.

In de overeenkomst van Washington worden eisen gesteld aan de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantesoorten. De verordening waarmee de overeenkomst binnen de Europese Gemeenschap wordt toegepast, is op 1 januari 1984 van kracht geworden. In februari heeft ons land de nationale wetgeving bijgesteld. Tot op heden heeft het ministerie van Landbouw en Visserij sinds het van kracht worden van de EG-verordening voor de in- en uitvoer van dieren rond 1.300 documenten verstrekt.

Een van de gevolgen van het partij worden is de verandering van de status van Nederland bij de vergadering van de conventie. Voorheen was ons land slechts waarnemer. De overige aangesloten landen kunnen ons land nu voor de uitvoering en controle op de naleving van de bepalingen van de conventie ter verantwoording roepen.

De Conventie van Washington is onder meer van belang voor de kwekers en exporteurs van orchideeën, cyclamen en cacteën. Vorig jaar zijn 59.471 stuks in ons land gekweekte orchideeën met een waarde van rond de f 16 mln geëxporteerd. Bij de uitvoer van deze producten is het verplicht op het gezondheids-certificaat te laten vermelden, dat deze planten zijn gekweekt. Voor de uitvoer van niet-gekweekte beschermde planten is een wederuitvoer-certificaat verplicht gesteld. Tot op heden hebben andere partijstaten een soepele houding aangenomen, indien uit Nederland een zending met beschermde planten zonder de vereiste documenten aan hun grenzen arriveerde. Verwacht kan worden dat vanaf heden strenger zal worden opgetreden bij zendingen zonder de juiste documenten.

Persbericht nummer 272 (18 juli 1984) van het ministerie van Landbouw en Visserij.

Wetlands 1984

In 1971 hebben een aantal landen op de zogenaamde Ramsar-Conventie de afspraak gemaakt, dat belangrijke Wetlands op een lijst van gebieden met internationale betekenis zouden worden geplaatst. Die plaatsing zou een zekere bescherming moeten garanderen, doch zoals te verwachten was, is daar niet zo veel van terecht gekomen omdat er nog teveel ontsnappingsmogelijkheden voor de regering zijn om waardevolle, waterrijke gebieden niet als zodanig aan te wijzen.

Elk land dat de conventie heeft ondertekend, heeft zich moreel verplicht om de daarvoor in aanmerking komende wetlands ook daadwerkelijk te beschermen en daar ontbreekt het nog vaak aan. Enige wettelijk verplichting is dan ook niet aanwezig.

Tijdens de in mei 1984 te Groningen gehouden tweede Wetlands-conferentie heeft de Nederlandse regering alleen het Nederlandse

deel van de Waddenzee voor plaatsing op de lijst aangemeld.

Op zich natuurlijk een stap in de goede richting dat de Waddenzee op de lijst is geplaatst, doch dit was nu toch dé gelegenheid geweest om als gastland het goede voorbeeld te geven en de gebieden waar het overleg, dat aan eventuele plaatsing op de lijst voorafgaat, over begonnen is namelijk Oosterschelde, Markiezaatsmeer, Oostvaardersplassen en Zwanenwater tegelijk op de lijst te plaatsen.

Wat de plaatsing inhoudt zien wij aan de Waddenzee, waar de aanslagen op dit gebied in de vorm van olieboringen, aanleg gas- en olieleidingen, inpolderingen, vuilozingen etc. nog steeds doorgaan. De bestaande wetgeving is dan ook totaal onvoldoende om de bescherming van wetlands te kunnen garanderen.

Alle goede voornemens ten spijt maar er zal eerst wat moeten gebeuren op het gebied van de wetgeving alvorens de aangelegene verplichtingen geëffectueerd kunnen worden via wettelijke dwang.

Met de grote belangen van het behoud van wetlands, en dat zijn er in ons land pas vijf, wordt in de politiek slechts zeer weinig rekening gehouden. Dat heeft tot gevolg dat er voortdurend aan de natuurgebieden geknabbel wordt en er uiteindelijk niets dreigt over te blijven. De gebieden waar het hier om gaat zijn in het algemeen uiterst gevoelig en nu reeds schaars zodat maatregelen op korte termijn zeer dringend gewenst zijn opdat de bevoegde instanties gedwongen kunnen worden te handelen overeenkomstig de Ramsar-Conventionie.

Dit was de tweede Wetlands-conferentie en er kwamen over de gehele wereld zegge en schrijve 24 wetlands op de lijst bij. Nu niet bepaald een aantal om over te juichen. De regeringen willen niet omdat men bang is dat er bij aanmelding als wetland toch een zekere claim op de gebieden komt te liggen en men houdt liever de handen vrij ten behoeve van de industrie bijvoorbeeld. Wanneer zou men nu eindelijk eens verstandig worden en verder kijken dan de economische neus lang is. Ons leefmilieu hangt er van af en dat is nog veel belangrijker.

H.J.L.

Mierenwrijvende Vlaamse Gaai

Op 25 mei 1984 zat er in onze voortuin een Vlaamse Gaai op een grasmierenest. De mieren krioelden over hem heen. Hij schudde met de veren en ook met de staart, snavelde rond in zijn vleugels en bleef op het mierenest zitten. Het leek wel of hij gewond of verlamd was. Ik er op af, waarna hij een kersenboompje invloog. Meteen twee Staartmezen om hem heen, die tegen hem begonnen te schelden.

Omdat ik vermoedde dat het nest van de Staartmezen, dat jongen bevatte, door hem verstoord was joeg ik de Vlaamse Gaai weg.

Nog geen vijf minuten later zat de Vlaamse Gaai weer op het mierenest en vertoonde opnieuw het zelfde gedrag. Deze vogel had blijkbaar behoefte aan een mierenzuurbad. 'Mierenwrijven' noemen ze dat. Een gedrag dat wij maar zelden te zien krijgen.

■ W. Nieuweboer, Hunzedal 4, 9531 GG Borger.

Geluidonderzoek: Vogels passen hun zang aan omgeving aan

Wanneer men de zang van bepaalde vogels uit een bos vergelijkt met die van soortgenoten uit het open veld, dan blijkt dat beide groepen op een verschillende toonhoogte fluiten.

Dr. Maurice Martens, wetenschappelijk medewerker voor onder meer het geluidonderzoek aan de afdeling Botanie van de Katholieke Universiteit Nijmegen, heeft de sterke indruk dat dit verklaard kan worden door verschillen in demping door de omgeving.

Martens kwam enige tijd geleden in het nieuws door zijn proefschrift over geluiddemping door groenstroken (langs bijvoorbeeld wegen). Voortbouwend op dat onderzoek houdt een aantal onderzoekers zich momenteel bezig met het bepalen van onder andere de dempingskarakteristieken van de bodem. Men heeft bevonden dat de bodem vooral lage tonen (beneden 100 1000 Hz) dempt, hoge tonen (vanaf 2000 Hz) worden voornamelijk door de bladeren geabsorbeerd.

Er zijn aanwijzingen dat veel bosvogels vooral in het zogenaamde 'geluidvenster' tussen deze twee getallen vocaal actief zijn, dat wil zeggen dat de frekwentie van hun zang tussen de 1000 en 2000 Hz ligt.

In het open veld is dat geluidvenster veel minder duidelijk aanwezig. Op basis van deze waarnemingen heeft Martens de hypothese ontwikkeld dat vogels zich kunnen aanpassen aan de akoestische eigenschappen van hun omgeving. Het blijkt namelijk dat Merels in het bos anders zingen dan Merels in het open veld. De Merel is van origine een bosvogel, maar de afgelopen vijftig jaar wordt deze vogel steeds vaker in de stad signaleerd en die stadsvogels blijken nu op een andere toonhoogte te fluiten.

Men vermoedt op basis van deze gegevens dat de zang van vogels zich kan aanpassen aan de omgeving. Anders gezegd: onder invloed van de omgeving zouden twee variëteiten Merels ontstaan zijn.

Unieke klankbeelden op cassette

De reporter bio accustics, Jan Ivangh, heeft verschillende klankbeelden met vogelgeluiden op cassettes. Zijn eigen opnamen zijn te beluisteren als een stuk muziek.

Hij is bereid voor u op cassette een kopie te maken met aan elke zijde een klankbeeld, na storting van f 30,- (inclusief verzendkosten) op postgiro 557 364 ten name van Jan Ivangh, Leidschendam.

Twintig minuten lang kunt U per cassette

luisteren in uw lule stoel, maar vooral niet te hard aan (zonder bassen!).

Ideaal zijn de cassettes (vooral Texel en de Flevopolder) om er zelf een dia-serie bij samen te stellen en de geluidjes als achtergrondmuziek te gebruiken. Bij elke cassette wordt een gestencilde en geïllustreerde tekst toegezonden.

Na jaren zwerven is het Jan Ivangh als geluidsjager gelukt van een aantal landschappen klankbeelden te maken. Gereed zijn de volgende klankbeelden:

- 1) Van Zuiderzee tot Flevopolder
Texel-Vogeleiland
- 2) Limburg
Rond de Nederlandse vennen
- 3) Noorwegen in (vogel)zang en dans
Finse kantele in de natuur gespeeld

In bewerking zijn nog klankbeelden over Zee-land, het Zwanewater, de Veluwe en het Noordhollands Duinreservaat.

■ Jan Ivangh, Wildenborgh 60, 2261 XJ Leidschendam,
070 - 275 328.

De weidevogelbescherming van de BFVW in 1983

De Bond van Friese Vogelbeschermingswachten (BFVW) doet reeds vele jaren aan weidevogelbescherming, de zogenaamde 'nazorg'.

Ook in 1983 is er weer volop werk aan de winkel geweest. Door het natte voorjaar maakten de weidevogels een moeilijk broedseizoen mee. Veel vogelwachters maakten melding van verdronken legfels. Vaak werden dode kuikens in of vlak bij het nest aangetroffen. Het omhoog brengen van de nesten werd door sommige vogelwachters met succes toegepast. Jonge Kieviten, die in het erg lange en natte gras niet uit de voeten konden, werden overgebracht naar naburige weilanden met kort gras. De ouders bleken hun jongen zonder al te veel moeite terug te kunnen vinden.

Op bouwlanden moesten nesten worden verstevigd met steentjes en stro, om te voorkomen dat de eieren letterlijk de doorweekte grond inzakten. Doordat, met name in de natte periode, nog al wat legfels verloren gingen kwamen veel vogels in juni nog eens tot broeden. Hierdoor moesten nog heel wat nesten met nestbeschermers tegen vertrappen door vee worden beschermd.

Al met al is er samen met de boer weer heel wat werk verzet in de hoop dat onze weidevogels er wel bij zullen varen. Uit de inventarisatielijsten valt af te leiden dat in 1983 circa 1720 vogelwachters actief zijn geweest. Zij vonden op 48.810 ha weiland en bouwland totaal 39.687 nesten van 25 verschillende vogelsoorten. Op 49.182 ha werden totaal 50.524 broedparen geteld.

Van de Kievit werden 13.746 nesten gevonden (dit is 28.16 per 100 ha), terwijl 14.957 paren werden geteld (dit is 30.41 per 100 ha).

Voor de Grutto waren deze cijfers respectievelijk 8087 (16.57) en 9418 (19.15). Voor de

Scholekster 7287 (14.93) en 8372 (17.02). De Tureluur 2374 (4.86) en 3166 (6.44). De Kemp-
haan 82 (0.17) en 152 (0.31) en de Watersnip
310 (0.64) en 592 (1.20).

De Kievit, Grutto, Tureluur en Watersnip blijken zich de laatste jaren goed te handhaven. De Kemp-
haan daarentegen is sinds 1980 na-
genoeg gehalveerd. De Scholekster neemt
nog steeds in aantal toe (in 1980 was het aan-
tal paren 10.57 per 100 ha). Van de overige
soorten valt te vermelden, dat de Kwartel-
koning nog op drie plaatsen werd gehoord.
De Slobeend zich met 1.29 paren per 100 ha
de laatste jaren handhaaft. De Zomertaling
lijkt iets in aantal toe te nemen. Was het aan-
tal paren in 1980 nog 0.19 per 100 ha, in 1983
was dat 0.26.

De Veldleeuwerik lijkt het moeilijk te hebben.
Werden in 1980 4.43 paren per 100 ha geteld,
in 1983 waren dit nog 3.45.

Ook in 1984, het 'Weidevogeljaar', hoopt de
BFVW met haar inspanningen een bijdrage te
kunnen leveren tot een goede weidevogel-
stand.

Adm. 'Nazorg' BFVW, J. Hoekstra, Finne 1, 9055 MH Brit-
sum, 05109 - 3037.

Cursus ter verbetering van kwaliteit vogelonderzoek

Veel vogelliefhebbers menen dat hun hobby
niet veel meer behelst dan het determineren
en tellen van vogels. Dat zij zich tot inventari-
saties moeten beperken terwijl andere vor-
men van vogelstudie voorbehouden zijn aan
professionele ornithologen. Dat is een mis-
vatting! Ook gewone vogelliefhebbers kun-
nen onderzoek doen: de functies van roep
en houding, het foerageergedrag van nauw-
verwante soorten, de band tussen vogels en
cultuurlandschap, zijn alle geknipt voor veld-
studie. Maar ook de oorzaken van telfouten
en de factoren die van invloed zijn op het de-
termineren van vogelsoorten, kunnen door
vogelliefhebbers worden bestudeerd. De vog-
gelhobby wordt er een spannende en ont-
spannende bezigheid door.

Daarnaast is onderzoek hard nodig wanneer
vogelliefhebbers iets willen ondernemen te-
gen wegeaanleg, stadsuitbreiding, ontsluit-
ting van natuurgebieden, ruilverkavelingen,
bejaging van 'schadelijke' vogelsoorten en
dergelijke. Alleen resultaten van betrouwbaar
en geldig onderzoek zullen de overheid kun-
nen aanzetten tot een vogelvriendelijk beleid.
Ook de vogelbescherming is daarom gebaat
bij beter onderzoek.

Hugh Gallacher (auteur van onder andere 'Vogels Leren Kennen') organiseert in de komende winter een cursus 'Beter Vogelonderzoek'. Aan de hand van concrete voorbeelden geeft hij aanwijzingen, waarschuwingen en suggesties voor een verantwoorde opzet en uitvoering van vogelonderzoek. Ook kunnen de ideeën en ervaringen die de cursisten zelf inbrengen, worden besproken (zie bladz. 224). Inlichtingen kan men verkrijgen door een kaartje te sturen naar Torenlaan 36, 2215 RX Voorhout.

Schelde-symposium

Zaterdag 6 oktober 1984 zal te Hulst (Den Dullaert, Sportlaan 14) een symposium (van 10.45 tot 16.00 uur) plaatsvinden over de problematiek van de verontreiniging van de Schelde, georganiseerd door de Schelde-werkgroep.

Programma:

- 's morgens zal er, na koffie en opening om 10.45 uur, een inleiding worden gehouden over de Scheldeproblematiek in het algemeen. Vervolgens zal ir. J.R.F. van der Sluis, onderzoekscoördinator Stichting Internationaal Watertribunaal, de resultaten van een in 1983 gehouden monstertocht op Schelde toelichten. Dr. A.J. Baars, hoofd toxicologisch laboratorium Centraal Diergeneeskundig Instituut te Lelystad en dr. W.G. Beeftink, afdelingshoofd Delta Instituut voor Hydro-biologisch Onderzoek te Yerseke, zullen vertellen over hun Saeftinge-onderzoek.
- na een korte pauze, om 13.00, volgen een viertal inleidingen door vertegenwoordigers van Vlaamse en Nederlandse overheden. Vanaf 14.15 uur zullen deze inleiders samen met de ochtendsprekers een forum vormen. De forumdiscussie wordt om 16.00 uur afgesloten.
- gedurende de gehele dag zal er een nevenprogramma zijn met onder andere een video-film over de Westerschelde.

Iedereen die geïnteresseerd is in de verschillende aspecten van de scheldeverontreiniging is van harte welkom.

Deelname is gratis. Voor nadere informatie kunt u terecht bij J. de Vries, postbus 334, 4460 AS Goes (01100-28259).

International South East Asia Wader Study Project

Dit project, gelanceerd en onderschreven door de International Council for Bird Preservation (ICBP), is van start gegaan met 'pilot studies' in 1983 in Malakka, naar de verdeling van migrerende en overwinterende steltlopers. Het werkgebied van deze groep zal het gehele gebied van Zuidoost-Azië beslaan en, in 1984, naast Malakka ook Thailand en Borneo. De kusten in deze gebieden fungeren als voedselgebieden voor onder andere doortrekkende en overwinterende steltlopers uit het arctisch-boreaal gebied. Exacte aantallen ontbreken, maar het gaat om grote hoeveelheden vogels.

Echter deze gebieden staan op dit moment bloot aan allerlei activiteiten, die hun bestaan in deze functie bedreigen.

Inpoldering, omzetting van de mangrove, olie- en vervuiling, erosie, jachtdruk en industriële vervuiling veroorzaken een grote druk op de natuurlijke rijkdom hiervan.

Om te komen tot een goed advies voor een verantwoord beheer van deze gebieden is bovengenoemd project, kortweg Inter Wader genoemd, van start gegaan.

De groep die op 20 september 1984 vertrokken is naar deze gebieden is een gemêleerd gezelschap van allerlei nationaliteiten (onder andere Groot-Brittannië, Ierland, Canada, Australië, Japan, Thailand) die nauw zal samenwerken met de afdeling Maleisië van het Wereld Natuur Fonds.

Eric Martejn heeft zich namens 'Het Vogeljaar' bij dit gezelschap gevoegd en zal onze lezers nader op de hoogte houden.

Ons ortolanen-nummer

Toen ons juni-nummer niet op tijd verscheen werden wij door vele ongeruste abonnees benaderd met de vraag of ons juni-nummer nog niet was verschenen. Eindelijk kwam het dan toch. Eén der redenen van het late verschijnen was dat wij de aandacht op de Ortolaan pas wilden vestigen als het broedseizoen al voor goed voorbij was in dit seizoen. Wij vragen hiervoor enig begrip bij onze lezers. Inmiddels hebben wij al zo veel enthousiaste reacties op dit nummer ontvangen dat wij allen niet persoonlijk kunnen bedanken voor hun felicitaties en berichten van grote instemming. Langs deze onpersoonlijke weg willen wij toch allen bedanken voor hun spontane bijval.

Inmiddels heeft de heer Hemmo Muntingh een schriftelijke vraag (nummer 311/84) gesteld aan de Commissie van de Europese Gemeenschappen betreffende de ernstige afname van de Ortolaan.

In antwoord hier op deelde de heer Narjes, namens de commissie mede: 'De Commissie is voornemens om, met inachtneming van de recente kennis over de situatie van de Ortolaan (Emberiza hortulana), voor te stellen om deze soort op te nemen in bijlage I van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (1). (1) PB L 103 van 25.4.1979, bladzijde 1.'

Van dit speciale ortolanen-nummer zijn een aantal exemplaren verzonden met blanco bladzijden. Omdat wij bij verzending niet elk nummer kunnen controleren zijn een aantal abonnees hierdoor gedupeerd. Mocht u ook zo'n nummer hebben ontvangen wilt u zich dan even in verbinding stellen met Wim Werkman, Bellaertsstraat 16, 6721 WB Bennekom, 08389-7024?

Zij, die wij node kunnen missen

Kort voor het ter perse gaan van dit nummer ontvingen wij het bericht van het verlies van twee van onze trouwste medewerkers van het eerste uur.

Op 23 juli 1984 overleed frater Simon Deltour op 71-jarige leeftijd te Eindhoven.

Op 12 september 1984 overleed Rein Stuurman op 84-jarige leeftijd te Laren N.-H.

Beiden zullen wij erg missen. Hun medewerking en hun wijsheid heeft ons vaak geholpen.

Redactie.